

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Loppuraportti

Kestävää kasvua ja työtä 2014 - 2020
Suomen rakennerahasto-ohjelma

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Viranomaisen merkintöjä

Saapumispäivämäärä 22.3.2021	Diaarinumero EUR/2014/6963/09 02 01 01/2018/HÄMELY
Käsittelijä Minna Helena Taipale	Puhelinnumero 0295025106
Hankekoodi S21444	Tila Valmis

1 Hankkeen perustiedot

Hankkeen nimi VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen	
Alkamispäivämäärä 1.10.2018	Päätymispäivämäärä 31.12.2020
Toimintalinja 5. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta	
Erityistavoite 10.1. Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen	
Tukimuoto Työllisyyden ja osaamisen edistämiseen sekä sosiaaliseen osallisuuteen liittyvä kehittämishanke	
Hanketyyppi Hanke, jossa on henkilöitä varsinaisena kohderyhmänä	
Kustannusmalli Flat rate 15 %	

2 Tuensaajan perustiedot

Tuensaajan nimi Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy	
Y-tunnus 1735895-7	Hankkeen WWW-osoite http://www.socom.fi
Yhteyshenkilön nimi Sanna-Riitta Junnonen	
Yhteyshenkilön sähköpostiosoite sanna-riitta.junnonen@socom.fi	Yhteyshenkilön puhelinnumero 0447485300

Muut tuensaajat (osatoteuttajat)

Tuensaajan nimi Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu	Y-tunnus 2472908-2
---	-----------------------

3 Tiivistelmä

3.1 Hankkeen toiminnan ja tulosten tiivistelmä

Hankkeessa etsittiin keinoja syrjäytymisvaarassa ja haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden osallisuuden vahvistamiseksi. Hankkeen tavoitteena oli kehittää uusia tapoja, joilla lapsiperheet ohjautuisivat tarvitsemiensa palveluiden piiriin, ja joilla tunnistaa sekä katkaista huono-osaisuuden kierre. Hankkeen tavoitteet jaettiin neljän teeman muodostamiin työpaketteihin:

1. Lapsiperheiden hyvinvointivajeen ja syrjäytymisvaaran varhainen tunnistaminen
2. Syrjäytymisvaarassa ja heikommassa asemassa olevien lapsiperheiden palveluihin ohjautuminen
3. Perheiden voimavarojen löytäminen ja osallisuuden vahvistaminen
4. Kansainvälinen yhteistyö syrjäytymisvaarassa olevien perheiden osallisuuden vahvistamiseksi

Lapset puheeksi -menetelmä- ja kouluttajakoulutusprosessi tuki varhaiskasvatuksen ammattilaisten kykyä tunnistaa varhaisessa vaiheessa syrjäytymisvaarassa olevan perheen palvelutarve ja ohjata perhettä eteenpäin palvelupolulla. Hankkeen tuloksena Kaakkois-Suomessa on otettu käyttöön koordinoitu, sektorirajat ylittävä yhteinen näyttöön perustuva menetelmä perheiden tilanteen tunnistamiseen ja palveluihin ohjaamiseen.

Varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyömallia pilotoiitiin Kotkassa ja Haminassa avoimen varhaiskasvatuksen ja neuvolan perhetyön kanssa, sekä Etelä-Karjalassa Luumäen varhaiskasvatuksen ja Eksoten perhetyön kanssa. Yhteistyömallien avulla madallettiin perheiden kynnystä

Hankkeen nimi: VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen
Viranomais: Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

varhaiskasvatuksen ja perheohjauksen tai perhetyön palveluihin. Yhteistyömallit auttavat perhettä siirtymään palvelusta toiseen tuttujen ammattilaisten tuella. Piloteissa tuotettiin tiedotusmateriaalia perheille sekä ammattilaisten ohje yhteistyömallin toteuttamiseen.

Palvelumuotoilua hyödynnettiin koko hankkeen ajan kehittämiseksi. Sen avulla muodostettiin polku Kotkan avoimeen varhaiskasvatukseen, kehitettiin avoimen varhaiskasvatuksen sisältöjä asiakaslähtöisesti, luotiin kuusi lapsiperheprofiliia ammattilaisten käyttöön, kehitettiin työkaluja ammattilaisten työn tueksi sekä järjestettiin Valo-pajoja lapsiperhepalveluiden ammattilaisille. Lisäksi luotiin yhteiskehittämispajan malli avoimeen varhaiskasvatukseen.

Taidetoiminnan kokeiluihin tavoitettiin laajasti alle kouluikäisten lasten perheitä. Kokeiluiden kautta syntyivät mallit lapsiperheiden taidepajaryhmistä sekä avoimista taidetapahtumista. Taidepajaryhmä-mallissa taiteilija vastaa taidetoiminnan ohjauksesta ja lapsiperhepalveluiden ammattilaiset osallistuvat ryhmän toimintaan hyödyntäen omaa osaamistaan perheiden kanssa työskentelyssä. Yksittäisten taidetapahtumien avulla kokeiltiin ja kehitettiin tapahtumakonseptia. Hanke tuotti myös taidetoiminnan ohjausvideon sekä oppaan taidekokeiluista lapsiperheiden kanssa.

Kansainvälisessä yhteistyössä bulgarialaisen EDOR-hankkeen kanssa onnistuttiin Korona-pandemiasta huolimatta yhteisten aiheiden työstämisessä. Yhteisissä työpajoissa työstettiin sekä kulttuurihyvinvointiin että kulttuuritulkimalliin liittyviä kehittämissideita molempien maiden näkökulmasta. Vierailut toteutuivat kerran kumppaanikin kumppanimaahan, muut työskentely tapahtui digitaalisesti. Yhteinen julkaisu ”Valoa arkeen. Osallisuutta ja voimavaroja lapsiperheille” julkaistiin suomeksi ja englanniksi. VALO-hankkeen vaikutuksesta hankekumppani otti taidepajamallin osaksi omaa toimintaa.

3.2 Hankkeen toiminnan ja tulosten englanninkielinen tiivistelmä

The aim of the project was to strengthen the inclusion of families with children at risk of exclusion and vulnerability, and to develop new ways for families with small children to be directed to the services they need, and to identify and break the cycle of disadvantage. The objectives of the project were divided into work packages consisting of four themes:

1. Early recognition of the families in danger of deprivation and social exclusion
2. The vulnerable families in danger of social exclusion will find the right services at the right time
3. Empowering families, finding their strengths, and improving social inclusion
4. Transnational cooperation to strengthen the inclusion of vulnerable families

The training process of The Let's Talk about Children – a family intervention method for the early childhood education and care professionals supported their ability to identify at an early stage the service needs of a family at risk of exclusion and to guide the family forward on the service path. As a result of the project, a coordinated, cross-sectoral evidence-based method for identifying the situation of families and guiding them to right services has been introduced in South-Eastern Finland.

The co-operation model for early childhood education and family social work was piloted in Kotka and Hamina with open early childhood education and family work in child health clinics, and in South Karelia with Luumäki's early childhood education and Eksote's family work. Collaborative models lowered the threshold for families to seek and accept early childhood education and family guidance or family work services. Collaborative models help families to move from one service to another with the support of familiar professionals. The pilots produced information material for families and instructions for professionals to implement the cooperation model.

Service design was utilized throughout the development of the project. It was used to create a path to open early childhood education in Kotka, to develop open early childhood education content in a customer-oriented way, to create six family profiles for professional tools, to develop tools to support the work of professionals and to organize Valo workshops for family service professionals. In addition, a co-development workshop model for open early childhood education was created. Families of children under school age were widely reached in art workshop experiments. Through the experiments, models were created for art workshop groups for families and for open art events. In the Art Workshop Group model, the artist is responsible for directing the art activities and the family service professionals participate in the group's activities, utilizing their own skills in working with families. With the help of individual art events, the concept of the event was experimented and developed. The project also produced an instructional video for art activities and a guidebook to art experiments with families.

The international cooperation with the Bulgarian Project EDOR succeeded despite the Corona pandemic. The joint workshops were held to work on ideas related to both cultural well-being and the Mediator model from the perspective of both countries. The visits took place once in both partner countries, and rest of the cooperation was digital. Joint publication "For a Brighter Tomorrow. Providing participation and resources for the families with children." was published in Finnish and English. As a result of the VALO project, the project partner adopted the art workshop model.

4 Hankkeen tarve, toteutus ja tulokset

4.1 Miten hanke onnistui vastaamaan kehittämistarpeeseen ja kuinka hankkeen tavoitteet toteutuivat?

Hankkeessa etsittiin keinoja syrjäytymisvaarassa ja haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden osallisuuden vahvistamiseksi. Valmisteluvaiheessa tiedostettiin perheiden hyvinvoinnin palvelupolkujen notkelmat ja näihin etsittiin ratkaisuja. Tarvittiin uusia keinoja vahvistamaan heikommassa asemassa olevia perheitä kohtaavien ammattilaisten kykyä tunnistaa perheiden tilanne ja ohjata eteenpäin palvelupolulla. Syrjäytymisvaarassa olevien perheiden osallisuuden vahvistaminen oli keskeistä.

Hankkeen tavoitteet jaettiin neljään teemaan, jotka muodostivat työpaketit:

1. Lapsiperheiden hyvinvointivajeen ja syrjäytymisvaaran varhainen tunnistaminen

Lapset puheeksi-menetelmä- ja kouluttajakoulutusprosessi tuki ammattilaisten kykyä tunnistaa syrjäytymisvaarassa olevien perheiden palvelutarve ja ohjata perheitä eteenpäin.

Koulutusprosessissa tehtiin yhteistyötä Eksoten ja kolmannen sektorin koulutusryhmän kanssa, joka auttoi Etelä-Karjalassa luomaan yhteisen rakenteen LP-menetelmän seurannalle ja käytölle. Huoli lapsesta varhaiskasvatuksessa-koulutusmateriaali tuotettiin opiskelijayhteistyössä vastamaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten kysymyksiin tilanteissa, joissa perheillä on lastensuojelu- tai muu sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen tarve. Opiskelijayhteistyössä tuotettiin myös kartoitus Kaakkois-Suomessa lapsiperheille olemassa olevista digitaalisista palveluista,

joka liittyi koronakriisin aiheuttamaan huoleen perheiden tilanteesta. Hankkeen toimenpiteenä oli suunniteltu hyvinvointimittaria perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kartoittamiseen. Kehittämisessä päästiin pilotoitavaiheeseen, mutta sopivaa tahoa ei löytynyt, sillä samaan aikaan oli valtakunnallisesti tuotettu 4-vuotiaiden ja perheiden hyvinvointikysely. Mittarista luovuttiin ja resurssi suunnattiin muutoshakemuksella yhteistyömallin kehittämiseen. Lapset puheeksi -menetelmä oli tulossa varhaiskasvatukseen uudeksi perheiden tilannetta kartoittavaksi työkaluksi, eikä tarvetta erilliselle hyvinvointimittaristolle ollut. Varhaiskasvatukseen yhtenäisemmän tiedontuotannon ja -välityksen tueksi järjestettiin arviointikoulutus. Tiedonvälitystä tukee hankkeessa tuotetut yhteistyömallit.

2. Syrjäytymisvaarassa ja heikommassa asemassa olevien lapsiperheiden palveluihin ohjautuminen

Varhaiskasvatukseen ja perhetyön yhteistyömalleissa madallettiin perheiden kynnystä avoimen varhaiskasvatukseen sekä neuvolan perheohjauksen ja perhetyön palveluihin. Palveluista tehtiin helpommin lähestyttäviä perheille suunnattujen postereiden avulla. Yhteistyömalli auttaa perhettä siirtymään palvelusta toiseen ammattilaisten tuella. Hankkeessa toteutettiin kolme pilottia: Kotka, Hamina, Luumäki-Eksote. Piloteissa mallinnettiin yhteistyötä, selkeytettiin roolit ja luotiin malli yhteisen asiakasperheen kanssa työskentelylle. Jokaisessa pilotissa toteutettiin myös alueellisesta tarpeesta noussut työpaja. Kotkassa kulttuuritulkkityöpajassa etsittiin keinoja maahanmuuttajaperheiden tavoittamiseksi ja ohjaamiseksi avoimen varhaiskasvatukseen ja perhekeskuksen toimintaan. Etelä-Karjalassa syvennyttiin Lapset puheeksi -menetelmään ja sen mahdollisuuksiin moniammatillisen työn välineenä. Haminassa aiheena oli perheiden tuki ja resilienssin vahvistaminen. Jokaisesta työpajasta koottiin jatkokehittämisehdotukset. Lapsiperhepalveluiden ammattilaisille järjestettiin palvelumuotoilun Valo-pajat (3 kpl), joissa pohdittiin lapsiperhepalveluiden kehittämistarpeita ja monialaista yhteistyötä sekä työstettiin lapsiperheprofieileja ja perheiden ohjautumista avoimeen varhaiskasvatukseen. Lapsiperheiden kokemuksia ja tarpeita kartoitettiin haastattelulla Kotkassa sekä asiakasprofiilien että polun muodostamiseen. Avoimen varhaiskasvatukseen ammattilaisten ja perheiden yhteiskehittämispaja järjestettiin jatkona Valo-pajojen kehittämistyölle. Tavoitteena oli ammattilaisten ja perheiden vuoropuhelun mahdollistaminen palveluiden kehittämisestä. Palvelumuotoilun avulla muodostettiin polku Kotkan avoimeen varhaiskasvatukseen, kehitettiin Kotkan avoimen varhaiskasvatukseen toiminnan sisältöjä asiakaslähtöisesti, luotiin kuusi lapsiperheprofieilia ammattilaisten käyttöön, kehitettiin työkaluja ammattilaisten työn tueksi, järjestettiin Valo-pajoja lapsiperhepalveluiden ammattilaisille. Palvelumuotoilun avulla tuotiin asiakkaiden (haastattelut ja palautepostikortit) sekä ammattilaisten näkökulmia ja kokemuksia kehittämiseen sekä esiteltiin palvelumuotoilun keinoja ja menetelmiä oman työn kehittämiseen.

3. Perheiden voimavarojen löytäminen ja osallisuuden vahvistaminen

Lapsen ja perheen osallisuus varhaiskasvatukseen kontekstissa -koulutusmateriaali tuotettiin opiskelijayhteistyössä tukemaan ammattilaisten työtä perheiden osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämiseksi. Hankkeessa tehtiin yhteistyötä Eksoten perhemetron kanssa vähävaraisten lapsiperheiden harrastusmahdollisuuksien tiedottamisesta. Harrastuksista tehtiin kartoitusta, joka jäi julkaisematta Eksoten johtoryhmän keskeytettyä perhemetron kehittäminen. Taidetoiminnan kehittämisen lähtökohtana olivat Kouvolassa järjestetyt Kids Draw –taidetapahtumat. Tavoitteena oli kehittää Kids Draw –konseptia niin, että siitä tulisi taiteilijoiden ohjaamaa laadukasta lastenkulttuuria ja taidetoimintaa koko perheille. Kehitettävän taidetoiminnan avulla oli tarkoitus tuoda esiin erilaisia harrastusmahdollisuuksia sekä mahdollistaa osallisuuden ja voimaantumisen kokemuksia lapsiperheille. Taidetoiminnan yhteydessä oli mahdollisuus markkinoita lapsiperheiden palveluita sekä luoda tiloja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Hankkeessa järjestettiin kolme taidepajaryhmää (Valon talo taidepajaryhmät, Kotka ja Hamina 2019) ja Valon tanssi taidepajaryhmä (Kotka 2020) sekä seitsemän taidetapahtumaa Etelä-Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa 2019-2020 sekä Bulgariassa 2019. Kokeiluiden kautta syntyivät mallit lapsiperheiden taidepajaryhmästä sekä avoimista taidetapahtumista lapsiperhepalveluiden käyttöön. Malleissa hyödynnetään eri toimijoiden yhteistyötä. Taidetoiminnan kokeiluiden taustalla oli ajatus siitä, että kulttuurihyvinvoinnin palvelut voisivat olla tulevaisuudessa osana lapsiperheiden palveluita, esimerkiksi perhekeskuksissa. Taidetoiminnan mallit kehitettiin yhteistyössä lapsiperhepalveluiden ammattilaisten, ryhmiin osallistuneiden perheiden ja taiteilijoiden kanssa. Syntyi taidetoiminnan malli, jossa yhdistyvät ammattitaiteilijoiden ohjaama taidetoiminta perheille ja lapsiperhepalveluiden ammattilaisten osallistuminen taidetoimintaan. Taidetoiminnan ohella esiteltiin eri lapsiperhepalveluita ja kehitettiin monialaista yhteistyötä. Taidepajaryhmä-mallissa taiteilija vastaa taidetoiminnan ohjauksesta ja lapsiperhepalveluiden ammattilaiset osallistuvat ryhmän toimintaan hyödyntäen omaa osaamistaan perheiden kanssa työskentelystä. Taidepajaryhmän yhtenä tavoitteena oli kokeilla taiteilijan ja lapsiperhepalveluiden ammattilaisten yhteistyömallia perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi taiteen keinoin. Yksittäisten taidetapahtumien avulla kokeiltiin ja kehitettiin tapahtumakonseptia, jossa tapahtuma suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä eri toimijoiden kanssa. Tapahtumat rakentuivat tietyn ajankohtaisen tarpeen tai teeman varaan, joka ilmeni kyseisellä alueella (esim. kohtaamispaikan markkinointi, perheiden innostaminen yhteiseen tekemiseen).

Kulttuurihyvinvoinnin sisällyttäminen lapsiperhepalveluihin mahdollistaa uuden ulottuvuuden perheiden hyvinvoinnin tukemiseen. Taidetoiminnan avulla on mahdollista löytää omia voimavarojaan ja vahvuuksiaan, vahvistaa osallisuuden kokemuksia ja itsetuntoa sekä koettua hyvinvointia. Taidetoiminnan avulla perheille tarjottiin mahdollisuuksia kokeilla yhdessä eri taiteenlajeja, löytää uusia harrastusmahdollisuuksia ja vinkkejä perheiden yhteiseen tekemiseen. Taidetoiminnan avulla perheet saivat lisätietoja lapsiperheiden palveluista. Ammattilaisten ymmärrystä laajennettiin taiteiden ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista sekä kulttuurihyvinvoinnin mahdollisuuksista lapsiperhepalveluissa. Heikoimmassa asemassa olevien lapsiperheiden tavoittaminen ei toteutunut täysin suunnitelmien mukaan, vaikka alle kouluikäisten lasten perheitä tavoitettiin laajasti taidetoiminnan kokeiluihin. Perheitä rekrytoitiin taidepajaryhmiin ammattilaisten avulla, jotta tavoitettaisiin erityisesti kohderyhmän perheitä. Yhteistyö joidenkin Etelä-Karjalan kuntien kanssa jäi vähäisemmäksi yhteyshenkilöiden vaihtumisten ja koronapandemian vuoksi, jonka vuoksi taidetoiminnan kokeilut siirtyivät keväältä 2020 syksylle.

4. Kansainvälinen yhteistyö syrjäytymisvaarassa olevien perheiden osallisuuden vahvistamiseksi

Kansainvälisessä yhteistyössä kehittämisryhmä kokoontui säännöllisesti ja piti yhteyttä tiedottaen ajankohtaisista asioista. TCA-sopimuksen mukaiset online-kokoukset ja Study Visit –vierailut toteutettiin molempiin maihin aikataulun mukaan. Expert-matkat peruuntuivat koronakriisin takia. Työpajat toteutettiin digitaalisesti suunnitelman mukaan. Yhteinen loppuseminaari peruuntui Bulgariassa alkaneen pandemian toisesta aallosta johtuvan poikkeustilan vuoksi. Yhteisten työpajojen ja julkaisun avulla pystyttiin jakamaan hyviä käytäntöjä puolin ja toisin. Työpajojen aiheet olivat kulttuurihyvinvointi- ja taidemenetelmät sekä mediator eli kulttuuritulkkimalli. Kansainvälisen yhteistyön osalta toteutettiin taidepaja yhteistyössä EDOR-hankkeen kanssa. Yhteistyössä tuotiin esiin lapsiperheiden kulttuurihyvinvoinnin teemoja ja mahdollisuuksia lapsiperheiden hyvinvoinnin vahvistamisessa. Kumppanit ottivat taidepajamallin osaksi omaa toimintaa. Hankkeen epävirallisen kv-kumppanin belgialaisen EVA-hankkeen kanssa pidettiin etäpalavereita, joissa jaettiin ajankohtaisia kuulumisia hankkeiden toteutumisesta, jaettiin hyviä käytäntöjä kohderyhmän tavoittamisesta sekä vaikuttavuuden mittaamisesta. Yhteistyölle ei asetettu konkreettisia tulos- tai tuotostavoitteita, vaan palaverit toimivat kansainvälisen yhteistyön vertaistukena. Kokouksia pidettiin yhteensä 6

4.2 Mitä välittömiä tuloksia hankkeella saatiin aikaan? Mitä vaikutuksia tuloksilla on?

1. Lapsiperheiden hyvinvointivajeen ja syrjäytymisvaaran varhainen tunnistaminen

Koordinoitu, sektorirajat ylittävä yhteinen näyttöön perustuva menetelmä perheiden tilanteen tunnistamiseen ja palveluihin ohjaamiseksi on otettu käyttöön.

Hankkeen tuloksena Kaakkois-Suomessa on koulutettu 17 Lapset puheeksi -menetelmäosaaja ja 5 kouluttajaa. Etelä-Karjalassa LP-menetelmä on mainittu toimenpiteenä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa ja LAPE-yhteistyöryhmä toimii menetelmän seuraus- ja johtoryhmänä. Hanke on

Hankkeen nimi: VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen
Viranomainen: Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ollut vaikuttamassa tämän rakenteen syntymiseen. LP-neuvonpito on kytketty osaksi Etelä-Karjalassa pilotoitua varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyömallia. Menetelmän käyttöön ottaneet kunnat ovat tehneet omia linjauksia ja vieneet menetelmän osaksi omia käytäntöjään. Yhteisen arviointityöpajan myötä mahdollistui hyvien käytäntöjen jakaminen ja kuntakohtaisten kehittämiskohteiden valinta.

Menetelmän kautta varhaiskasvatuksessa on uusi työkalu tunnistaa perheen tilanne ja ohjata eteenpäin palvelupolulla. Koulutusten ja työpajojen myötä ammattilaisilla on ollut mahdollisuus verkostoitua. Uusi menetelmä on palautteen mukaan auttanut perheiden kohtaamisesta. haastavissa tilanteissa ja heidän kanssaan yhteisen suunnan löytämisessä. Lisääntyvät osaaminen lisää myös työhyvinvointia. Menetelmä on perhettä osallistava ja voimavaralähtöinen. Etelä-Karjalassa menetelmä on viety rakenteisiin kirjaamalla se erilaisiin strategisiin ja toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin, sekä asettamalla sille johtoryhmä.

2. Syrjäytymisvaarassa ja heikommassa asemassa olevien lapsiperheiden palveluihin ohjautuminen

Kotkan, Haminan ja Etelä-Karjalan tuloksena yhteistyömallit on kuvattu, roolit ovat selkeät ja toiminnalle on luotu rakenne. Posterit on luotu perheille tiedottamisen tueksi ja käännetty myös suomen lisäksi englanniksi, arabiaksi ja venäjäksi erityisesti ajatellen syrjäytymisvaarassa olevien maahanmuuttajaperheiden tavoittamiseksi. Ammattilaisten ohjeet on tuotettu yhteistyömallien tueksi. Pilottipajoissa nousseet kehittämishetket on koottu ja toimitettu jatkotyöstöä varten yhteistyökumppaneille.

Toimenpiteiden ja tulosten vaikutuksesta perheiden ohjautumista oikea-aikaisiin palveluihin on parannettu. Perheiden positiivista asennetta palveluita kohtaan edistetään, kun palvelut ja ammattilaiset tulevat tutuiksi, ja tuttu ammattilainen voi saattaa perheen uuteen palveluun. Perheen eri palveluille on sama suunta, kun ammattilaiset ovat tietoisia toistensa rooleista ja tekemisestä, samalla myös ammattilaisverkosto on tiivistynyt. Perheen osallisuus omiin asioihin lisääntyy, kun yhteistyömallin periaatteen mukaan perhe päättää mistä puhutaan ja kenelle. Varhaiskasvatuksen ja perhetyön välinen tiedonvälitys on parantunut yhteistyömallin sekä hankkeen myötä tiivistyneen verkostoyhteistyön ansiosta. Periaatteet yhteisen asiakasperheen tietojen jakamisesta ovat kaikille osapuolille selvät.

Palvelumuotoilua hyödynnettiin koko hankkeen ajan kehittämisen eri vaiheissa. Palvelumuotoilun keinoja ja työkaluja hyödynnettiin erityisesti avoimen varhaiskasvatukseen liittyvissä kehittämistehtävissä, kuten perheiden ohjautumisessa avoimeen varhaiskasvatukseen. Lapsiperheiden ja ammattilaisten kokemuksia ja näkökulmia tuotiin kehittämiseen palvelumuotoilun avulla. Monialaisissa palvelumuotoilun Valo-pajoissa tuotiin ammattilaisten käyttöön yhteiskehittämisen menetelmiä palveluiden kehittämiseen. Lapsiperheiden profiilikortteja kehitettiin monivaiheisesti yhteistyössä lapsiperhepalveluiden ammattilaisten kanssa. Kehittämistyön tuotoksina syntyivät lapsiperheiden profiilikortit ammattilaisten työn ja kehittämisen tueksi, polku Kotkan avoimeen varhaiskasvatukseen ja yhteiskehittämispajan malli avoimeen varhaiskasvatukseen. Nämä tuotokset ovat hyödynnettävissä koko hankealueella hankkeen päättymisen jälkeen liittyen asiakastyöhön sekä palveluiden kehittämiseen.

3. Perheiden voimavarojen löytäminen ja osallisuuden vahvistaminen

Taidetoiminnan kokeiluiden avulla tarjottiin laadukasta taidekasvatusta perheille eri taiteenlajeista ja luotiin monistettavat taidetoiminnan mallit. Valon talo ja Valo tanssi taidepajaryhmät osoittivat, että taidepajaryhmät muun muassa toivat perheille rentouttavia hetkiä arjen keskelle, laajensivat käsityksiä taiteesta, toivat vinkkejä yhdessä tekemiseen, rikastuttivat lapsen ja vanhemman suhdetta sekä antoivat mahdollisuuden tutustua samalla muihin lapsiperheisiin. Taidepajaryhmiin sisältyneet yhteiset väli- ja iltapalat koettiin tärkeiksi osaksi ryhmän toimintaa. Ammattilaisten ohjaama taidetoiminta on voimauttavaa lapsiperheille sekä lapsiperhepalveluiden ammattilaisille. Ammattilaisten ymmärrystä laajennettiin taiteiden ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista sekä kulttuurihyvinvoinnin mahdollisuuksista lapsiperhepalveluissa. Mallin juurruttamista työstettiin monialaisesti eri ammattilaisten kanssa erityisesti Kotkassa. Yksittäisten taidetapahtumien avulla kokeiltiin ja kehitettiin tapahtumakonseptia, jossa tapahtuma suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä eri toimijoiden kanssa. Tapahtumat rakentuivat tietyn ajankohtaisen tarpeen tai teeman varaan, joka ilmeni kyseisellä alueella. Taidekokeiluiden avulla tuotiin uudenlaisia sisältöjä lapsiperheiden palveluihin sekä mahdollistettiin taitelijoiden ja lapsiperhepalveluiden ammattilaisten verkostoitumista kulttuurihyvinvointiin liittyen. Hankkeen kansainvälinen kumppani otti taidetoiminnan mallin käyttöön. Hankkeen kehittämistyön tuotoksina syntyivät taidetoiminnan mallit lapsiperhepalveluihin, Lapsiperheiden videotaiderata –taidetoiminnan ohjausvideo ja Valon pilkahduksia –Pieni kirja taidekokeiluista lapsiperheiden kanssa.

Sekä sopivin hyvinvointimittari lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin mittaamiseen, että lapsiperheiden harrastusmahdollisuudet kartoitettiin.

4. Kansainvälinen yhteistyö syrjäytymisvaarassa olevien perheiden osallisuuden vahvistamiseksi

Kansainvälisessä yhteistyössä onnistuttiin korona poikkeustilasta huolimatta yhteisten aiheiden työstämisessä, eikä hanke jäänyt vain benchmarking-tasolle. Yhteisissä työpajoissa työstettiin sekä kulttuurihyvinvointiin että kulttuuritulkkimalliin liittyviä kehittämisideoita molempien maiden näkökulmasta. Työpajojen tuloksista on koottu raportti. Yhteinen julkaisu "Valoa arkeen. Osallisuutta ja voimavaroja lapsiperheille" julkaistiin suomeksi ja englanniksi. VALO-hankkeen vaikutuksesta Bulgarian Sungurlaren kunnassa on otettu taidepajamalli osaksi lasten ja vanhempien kanssa varhaiskasvatuksessa tehtävää yhteistyötä. Bulgarian toisen poikkeustilan jälkeen taidemenetelmät pyritään viemään osaksi Sungurlaren päiväkotien toimintasuunnitelmia.

Hankkeen kehittämiskohteille on kuvattu jatkosuunnitelmat arviointiraportissa, joka on loppuraportin liitteenä.

Hanke toimi oppimisympäristönä sosionomi- ja palvelumuotoilun opiskelijoille, tarjoten oppinnytyöaiheita sekä harjoittelu- ja projektioptiomahdollisuuksia. SOCABA-hankkeen kolme sosiaalityön maisteriopiskelijaa suoritti käytännön harjoittelujaksoja Socomin osakokouksissa saaden kokemusta kehittämistyöstä. Hankkeessa opiskelijayhteistyössä valmistuneet materiaalit ja oppinnytyöt on kuvattu erillisessä liitteessä.

Hankkeen nimi: VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen
Viranomainen: Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Hankkeen aikana tehtiin kaksi muutoshakemusta, joista ensimmäisessä sisällöllisesti oleellinen muutos oli hyvinvointimittarista luopuminen ja resurssin suuntaaminen alueelta nousseeseen tarpeeseen yhteistyömallin kehittämiseksi. Toisessa sisällöllisessä muutoksessa haettiin lupaa taidetoiminnan ohjausvideolle, joka mahdollisti taidetoiminnan levittämisen laajasti sekä perheille että lapsiperheitä tapaaville ammattilaisille, erityisesti ajatellen koronapandemian vaikutuksia.

Hanke onnistui saavuttamaan tavoitteet ja tulokset, vaikka toimintaympäristö muuttui radikaalisti koronapandemian vuoksi. Siirtyminen digitaalisen työskentelyyn ja läsnäoloa vaativien tapahtumien uudelleenaikataulutus onnistui nopeasti, ja hankkeen myötä myös kohderyhmäammattilaiset saivat uusia kokemuksia digitaalisilla alustoilla työskentelystä.

4.3 Miten hakemuksen kohteena olevaa toimintaa jatketaan ja tuloksia sekä kokemuksia hyödynnetään hankkeen päättymisen jälkeen?

Hankkeen piloteissa kehitetyt varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyömallit on työstetty pilottialueilta nousseiden tarpeiden perusteella ja tiiviissä yhteistyössä ammattilaisten kanssa. Arviointiraportissa on tarkempi kuvaus, miten yhteistyömallit ovat juurtuneet eri alueille. Kotkassa, Haminassa ja Luumäellä malli on käytössä, ja Eksoten kanssa on keskusteltu Etelä-Karjalassa laajemmasta levittämisestä. Etelä-Karjalan mallista on myös tiedotettu Etelä-Karjalan LAPE-yhteistyöryhmälle ja uutta LAPE-kautta valmisteleville tahoille, ja se on saanut hyvää palautetta. Malli on kytketty Etelä-Karjalassa Lapset puheeksi-menetelmän käyttöön, joten sekä menetelmän että mallin käyttö tukevat toisiaan.

Lapset puheeksi-menetelmän juurtumista Etelä-Karjalassa on tuettu yhteistyössä Eksoten koulutusryhmää koordinoivan henkilön kanssa. Hänen kanssaan on sovittu menetelmän aktiivisesta esilläpidosta sekä Maakunnallisessa LAPE-yhteistyöryhmässä, joka toimii menetelmän Etelä-Karjalan johto- ja seurantaryhmänä, että muissa vastaavissa strategisissa työryhmissä. Lp-menetelmä on kirjattu Etelä-Karjalan hyvinvointisuunnitelmaan, ja kuntien varhaiskasvatukset ovat tehneet omia linjauksia menetelmän käytöstä. Luumäen varhaiskasvatus on kertonut kirjanneensa Lp-menetelmän käytön tulevaan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Pilottipaikoissa nousseet kehittämis ehdotukset on toimitettu yhteistyökumppaneille. Kotkan osalta varhaiskasvatuksen kulttuuritulkin kanssa on pidetty palaveri jatkokehittämisestä. Etelä-Karjalan pilottipaikassa hankkeen jälkeistä toimintaa suunniteltiin työntekijän tasolla toteutettavaksi, mutta myös strategisten työryhmien ja dokumenttien kautta. Kymnote on hyödyntänyt Kymenlaakson yhteistyömalleja myös hankkeen ulkopuolisten kuntien kanssa tehtävässä moniammatillisesta kehittämisessä. Hankealueella lapsiperheitä tapaavien ammattilaisten verkostot ovat tiivistyneet, tätäkin on kuvattu tarkemmin arviointiraportissa.

Taidetoiminnan juurruttamista on työstetty erityisesti taidepajaryhmän osalta monialaisella työryhmällä 11-12/2020. Taidetoiminnan malleja esiteltiin Kymenlaakson maakunnallisessa LAPE-ryhmässä 11-12/2020 ja Sosiaalisesti kestävä Kymenlaakso rakentamassa –webinaarin työpajassa 11/2020. Taidetoiminnan kokeiluiden kokemuksia ja sisältöjä hyödynnetään varhaiskasvatuksen organisaatioissa. Kymenlaakso sai oman kulttuurihyvinvointisuunnitelman 11/2020. Tämä tukee myös Xamkin osatoteutuksessa kehitettyjen taidetoiminnan mallien juurruttamista maakunnan lapsiperhepalveluihin. Osatoteutuksessa kehitettiin taidetoiminnan mallit lapsiperheiden taidepajaryhmästä ja yksittäisistä taidetapahtumista. Molemmissa malleissa korostuvat monialainen suunnittelu ja toteuttaminen sekä lapsiperheiden kulttuurihyvinvointi osana muita lapsiperheiden hyvinvointipalveluita. Taidetoiminnan kokeiluiden kokemuksia ja kehitettyjä taidetoiminnan malleja ja taiteilijan ja lapsiperhepalveluiden ammattilaisten yhteistyömalleja taidepajaryhmässä hyödynnetään v. 2020 alkavassa kulttuurihyvinvoinnin YAMK koulutusohjelmassa. Taidetoiminnan kehittämisestä on viestitty esimerkiksi Kymenlaakson hyvinvointia kulttuurista –verkostossa, joka on osa valtakunnallista Taikusydän-verkostoa. Taidetoiminnan ohjausvideo jää elämään hankkeen jälkeen Youtubeen ja yhteistyökumppaneiden verkkoympäristöihin. Xamkissa tehdään opetuksen ja TKI-toiminnan välistä yhteistyötä myös jatkossa kulttuurihyvinvointiin liittyen.

Kotkan avoimen varhaiskasvatus sai työkaluja arviointiin, toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun. Nämä mallit ovat hyödynnettävissä myös muissa organisaatioissa. Lapsiperheiden profiilikortit ovat hyödynnettävissä koko hankealueella ja niitä voi soveltaa asiakastyössä, monialaisessa yhteistyössä ja kehittämisessä. Kotkan avoimen varhaiskasvatuksen Puistopäivän yhteiskehittämisspajan malli ja materiaalit hyödynnetään myös jatkossa avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja niitä voi soveltaa jatkossa suunnitelmallisesti ajankohtaisten teemojen mukaan. Kehittämisen myötä avoimeen varhaiskasvatukseen tuotiin jatkuvan asiakaslähtöisen kehittämisen malli, johon kytkeytyy asiakkaiden haastattelut ja toiminnan havainnointi. Kehittäminen voi liittyä myös asiakasprofiilien päivittämiseen ja toiminnan kehittäminen asiakkaiden kokemukset huomioiden esimerkiksi oppilaitosyhteistyön avulla. Palvelumuotoilun osalta olisi voitu toteuttaa toimenpiteitä Etelä-Karjalassa, jos aikaa olisi ollut enemmän tälle osiolla. Mahdollisimman aikaisessa vaiheessa olisi voinut osallistua avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan havainnoimalla toimintaa.

Kohderymän perheitä kannattaa ottaa mukaan jo taidetoiminnan suunnitteluvaiheeseen. Taidepajaryhmän jatkokehittämisessä hyödynnettiin perheiden palautteita ja kokemuksia edellisistä ryhmistä. Jos olisi ollut mahdollista ennakoita koronapandemia, Etelä-Karjalan osalta olisi voitu aloittaa yhteistyö aiemmin. Projektihenkilöstön osa-aikaisuuden vuoksi tämä ei olisi ollut kuitenkaan mahdollista.

4.4 Toteutuiko hanke aiotulla maantieteellisellä alueella tai kuinka alue mahdollisesti muuttui? Saavutettiinko suunniteltu kohderyhmä vai tuliko siihen muutoksia? Oliko muita toteutukseen liittyviä muutoksia?

Hanketta on toteutettu aiotulla maantieteellisellä alueella Kaakois-Suomessa sekä kansainvälisessä yhteistyössä Sungurlaressa Bulgariassa. Alue ei muuttunut hankeajaksi. Suunniteltu kohderyhmä tavoitettiin hankekumppaneiden yhteishenkilöiden sekä muiden yhteistyökumppaneiden kautta, esim. Kotkan avoimen varhaiskasvatuksen sekä Haminan diakoniatyön kautta. Hankkeen aikana on tehty kaksi muutoshakemusta.

Xamkin osatoteutuksen taidetoiminnan kokeiluita järjestettiin Etelä-Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueilla sekä yksi kokeilu Bulgariassa. Taidepajaryhmä-mallin kokeileminen ja kehittäminen keskittyivät Kotkaan ja Haminaan. Tämä kytkeytyi hankesuunnitelman tavoitteeseen juurruttaa taidetoimintaa Etelä-Kymenlaaksoon. Taidetapahtumien kohderyhmänä olivat alle kouluikäisten lasten perheet. Taidepajaryhmien kohderyhmänä olivat erityisesti perheet, joilla ei ollut välttämättä mahdollisuutta osallistua maksullisiin harrastuksiin. Lapsiperhepalveluiden ammattilaiset mainostivat ryhmiä omille asiakkailleen ja perheet ilmoittautuivat ryhmiin pääasiassa omien työntekijöiden kautta. Heikommissa asemassa olevien lapsiperheiden tavoittaminen ei toteutunut täysin suunnitelmien mukaan, perheitä rekrytoitiin taidepajaryhmiin ammattilaisten avulla juuri sen vuoksi, että tavoitettaisiin ryhmiin kohderyhmän perheitä. Hankkeen taidepajaryhmiin liittyen erityisesti alle 30-vuotiaiden vanhempien perheiden tavoittaminen taidepajaryhmiin osoittautui haastavaksi. Koska taidepajaryhmien mainostaminen toteutettiin lapsiperhepalveluiden sisällä, perheiden motivointi osallistumiseen jäi lapsiperhepalveluiden ammattilaisten toteutettavaksi.

Hankkeen nimi: VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen
Viranomainen: Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Yksittäisiä taidetapahtumia järjestettiin Etelä-Karjalan osalta Taipalsaarella, Rautjärvellä, Ruokolahdella ja Luumäellä. Koronapandemia toi suuren haasteen taidetoiminnan kokeiluille. Kaikki keväälle 2020 suunnitellut taidetapahtumat ja taidepajaryhmä jouduttiin siirtämään keväältä 2020 syksyille. Tämän vuoksi muille taidetoiminnan kokeiluille ei jäänyt enää aikaa syksyn 2020 kehittämissuunnitelmassa. Palvelumuotoilun osalta olisi voitu toteuttaa toimenpiteitä Etelä-Karjalassa, jos aikaa olisi ollut enemmän tälle osiolla. Xamkin osatoteutuksen tiimi osallistui varhaiskasvatuksen ja perhetyön yhteistyömallien suunnittelukokouksiin ja hankkeen asiantuntija vastasi yhteistyöpostereiden graafisesta suunnittelusta ja toteutuksesta.

5 Seurantatiedot

5.1 Päästiinkö toteutuksessa hakemuksessa esitettyihin (kohta 12) numeerisiin tavoitteisiin? Mistä mahdolliset erot johtuvat?

EURA2014-järjestelmässä on kirjattu 95 osallistujaa, joista 91 on täytetty aloituslomakkeen ja 80 lopetuslomakkeen. Suunnitelman mukaan tavoitettavan kohderyhmän kokonaismäärä on 80 henkilöä, joista 58 naisia. 95 tavoitetusta 13 oli miehiä ja 82 naisia. Suurin osa tavoitetuista miehistä kuuluivat lapsiperheiden kohderyhmään. Ikäryhmäkohtaiset arvioit eivät toteutuneet suunnitelman mukaan:

Alle 25-vuotiaiden sekä alle 30-vuotiaiden vanhempien perheitä on ollut arvioitua vähemmän. Ammattilaisten joukossa 30-54-vuotiaita sekä yli 54-vuotiaita on tavoitettu arvioitua enemmän.

Työelämässä olevien osuus on arvioitua suurempi myös perheiden kohderyhmässä.

Osallistujien henkilökoulutus- ja henkilötyöpäivät koko hankkeen keston ajalta jäivät arvioitua vähäisemmiksi. Lähipäiviä toteutettiin 172, etäpäiviä 19 ja muita 58. Yhteensä htpv oli 249. Koronasta huolimatta lähipäivissä päästiin lähimmäksi tavoitetta. Hankkeen toimenpiteet, kuten ammattilaisten pajat kestivät usein 2-3 tuntia, sillä koko päivän pituista toimintaa on haastavaa järjestää varhaiskasvatuksen toimijoille perustyon luonteen vuoksi. Työpajat ja kokoukset oli järjestettävä niin, ettei sijaistuksia perustyöhön tarvittu. Lyhyempi työskentelyaika koettiin riittäväksi toimenpiteiden toteuttamisen kannalta. Mukaan ei ole voitu laskea tunteja, joita ammattilaiskohderyhmä käytti työstäessään materiaaleja kokoontumisten välissä. Lp-kouluttajakoulutuksiin osallistui arvioitua vähemmän koulutettavia, mutta toimenpide tuki silti menetelmän leviämistä ja juurtumista Etelä-Karjalassa.

5.2 Miten asetetut numeeriset tavoitteet palvelivat hankkeen toteutusta? Mitkä indikaattorit olisivat tukeneet paremmin toteutusta? Mitä mahdollisia omia seurantatietoja tai indikaattoreita toteutuksessa hyödynnettiin?

Määrälliset luvut auttoivat seuraamaan kohderyhmän tavoittamista. Hankesuunnitelmassa arvioitiin työelämän ulkopuolella olevien osuus olisi kohderyhmäperheiden osalta suurempi, samoin alle 25-vuotiaiden osuus. Kohderyhmäperheiden keskuudessa näyttäytyi työssäkäyvien köyhyys. Vaikka perheet indikoituivat työelämässä oleviksi, he kuuluivat kohderyhmään taloudellisen heikompisaisuuden vuoksi. Ammattilaisten kohderyhmässä työssäkäyvien osuus osattiin ennakoida, mutta ikäryhmärakenne oli ennakoitua korkeampi. Hankkeen tavoitteena ei ollut työllistäminen vaan osallisuuden ja toimintakyvyn lisääminen, joten indikaattoreiden seurantalukujen muutokset eivät olleet odotuksena. Hankkeen onnistumista ja vaikuttavuutta on voitu kuvata muulla tavoin.

6 Hakijan osaaminen, hankkeen riskiarviointi ja ohjausryhmä

6.1 Miten hanke kartutti tuensaajan hanketyöosaamista ja hankkeen sisällön mukaista osaamista?

Socomilla hanke oli ensimmäinen kansainvälisen yhteistyön kehittämishanke. Hankkeen myötä kerrytettiin organisaatiossa osaamista kansainvälisen yhteistyöhankkeen toteutuksesta. Hankkeen aikana kumppanimaasta ja vallitsevasta toimintaympäristöstä kertyi tietoa, jota voitiin hyödyntää kehittämistyön lisäksi reflektioon. Korona-pandemian aiheuttamaan toimintaympäristön muutokseen reagoiminen ja kehittämistyön siirtäminen digitaalisille alustoille lisäsi organisaatiossa myös kyseisten työkaluihin ja -menetelmiin (esim. digitaalisten työpajojen fasilitointi) liittyvää osaamista. Osaamiskeskuslaissa on mainittu yhdeksi sosiaalialan osaamiskeskuksen tehtäväksi varhaiskasvatuksen kehittämisen niiltä osin, kuin se liittyy hyvinvoinnin edistämiseen. Tätä osaamista Socom kerrytti hankkeessa. Socomille tyypillinen verkostotyö laajeni hankkeen aikana.

Xamkin osatoteutuksessa hanke toi lisää ymmärrystä lapsiperheiden varhaisen tuen palveluista ja perheiden tarpeista. Taiteilijoiden palveluiden kilpailutukseen ja hankintaan liittyvät asiat kerryttivät myös osaamista. Lapsiperhepalveluiden ja lastenkulttuurin ammattilaisten kohtauttaminen toi lisää näkökulmia perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Koronapandemian johdosta kokemusta kertyi myös digipajojen sisältöjen suunnittelusta ja toteutuksesta. Xamk tekee paljon kansainvälistä yhteistyötä opetuksen ja TKI-toiminnan osalta. Hanke toi kokemusta kumppanimaan ja -hankkeen kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja erilaisista kehittämissuunnitelmista sekä kulttuurin vaikutuksista. Hankkeen taidetoiminnan kokeilut vahvistivat osaltaan Xamkin hankehenkilöstön osaamista lapsiperheiden kulttuurihyvinvointiin liittyen sekä TKI-toimintaa kulttuurihyvinvoinnin kehittämisen osalta. Kulttuurihyvinvoinnin teemoja on viety hankkeen aikana eteenpäin myös Xamkin opetuksen ja TKI-toiminnan yhteistyönä.

6.2 Toteutuiko hankkeen aikana ennakoituja tai muita riskejä ja kuinka niihin reagoitiin?

Hankkeen aikana toteutui kerran henkilörisä, kun Socomin osatoteutuksen projektikoordinaattori vaihtui. Riski ratkaistiin hyvin, sillä tilalle palkattiin hanketyötä ennenkin tehnyt ammattilainen. Henkilövaihdos ei vaikuttanut sisällölliseen toteutukseen mitenkään.

Kumppaneiden toimintaympäristöissä tapahtuneet suuret muutokset (esim. yt-neuvottelut) vaikuttivat hankkeen toimintaan joidenkin käytännön toteutusten hidastumisena. Hyvinvointimittarin pilotointi sekä Perhemetroon liittyvä yhteistyö jäivät toteutumatta, mutta hankkeessa pystyttiin suuntaamaan resurssi uudelleen.

Aikataulun pettäminen riski toteutui Korona-pandemian vuoksi, mutta se hallittiin toiminnan uudelleen aikataulutamisella. Asiaan vaikutti myös, että riski kosketti kaikkia toimijoita yhtäläisesti, joten tahto muuttua oli yhtenäinen.

Koronapandemia keskeytti taidetoiminnan kokeilut keväällä 2020. Keväälle oli suunniteltu taidetapahtumat Ruokolahdelle, Luumäelle ja Rautjärvelle sekä taidepajaryhmä Kotkaan. Kaikki jouduttiin siirtämään syksyille ja taidetoiminnan suunnittelua jatkettiin yhteistyökumppaneiden kanssa koronatilanne huomioiden. Koronatilanne ja ohjeistukset aiheuttivat paljon lisätyötä, epävarmuutta ja huomiointia tapahtuman suunnittelussa sekä järjestämisessä. Rautjärven ja Ruokolahden taidetapahtumat järjestettiin päiväkotien pihaympäristöissä, mikä mahdollisti koronaohjeistusten noudattamisen. Taavetin taidetapahtuma järjestettiin ennakoilmoittautumisella rajoitetulla osallistujamäärällä päiväkodin sisätiloissa käsihygieniain ja maskisuositusta noudattaen. Valon tanssi taidepajaryhmä järjestettiin Länsi-Kotkan perhekeskuksen kohtaamispaikan tiloissa myös koronaohjeistukset huomioiden.

Hankkeen taidepajaryhmiin liittyen erityisesti alle 30-vuotiaiden vanhempien perheiden tavoittaminen taidepajaryhmiin osoittautui haastavaksi. Koska taidepajaryhmien mainostaminen toteutettiin lapsiperhepalveluiden sisällä, perheiden motivointi osallistumiseen jäi lapsiperhepalveluiden ammattilaisten toteutettavaksi.

Kaikki keväältä peruuntuneet taidetapahtumat ja taidepajaryhmä saatiin toteutettua syksyn 2020 aikana. Taidetoiminnan kokeiluiden siirtymisen vuoksi ei ollut enää mahdollista suunnitella ja toteuttaa näiden lisäksi uusia taidetoiminnan kokeiluita. Muutoshakemuksella haettiin lupaa toteuttaa taidetoiminnan ohjausvideo, joka jäisi hankkeen jälkeen materiaaliksi lapsiperheille yhteisen taidetoiminnan vinkeiksi ja lapsiperhepalveluiden ammattilaisille taidetoiminnan järjestämiseen palveluissa. Video tukee osaltaan koronapandemian käynnistämää digiloikkaa, joissa erilaisia palveluita tuotetaan digitaalisesti.

6.3 Miten ohjausryhmä tuki hankkeen toteutusta? Miten ohjausryhmä luonnehti hankkeen onnistumista?

Hankkeen alkaessa ohjausryhmä oli yhtenäinen, mutta henkilöstövaihdokset aiheuttivat ajoittain tiedonkulun katkoksia. Ohjausryhmän käsiteltäviksi ja päätettäviksi viedyt asiat hoituivat ja ohjausryhmä kokoontui suunnitellusti. Ohjausryhmälle järjestettiin arviointikeskustelu viimeisen kokouksen yhteydessä ja sen kuvaus on osana hankkeen arviointiraporttia.

6.4 Miten kohderyhmä koki hankkeen? Millaista palautetta kohderyhmältä on saatu?

Socomin osatoteutuksessa kohderyhmänä olivat ammattilaiset. Heiltä kerättyä palautetta on esitelty tarkemmin hankkeen arviointiraportissa. Palaute on ollut hyvää ja kiittävä. Hankkeessa on ollut alusta alkaen tavoitteena vastata kohderyhmältä tullessiin kehittämistehtäviin.

Xamkin osatoteutuksessa järjestettiin palvelumuotoilun Valo-pajoja lapsiperhepalveluiden ammattilaisille sekä Valon talo ja Valon tanssi taidepajaryhmät ja yksittäisiä taidetapahtumia lapsiperheille. Ammattilaisilta on kerätty palautteet Webropol-kyselyillä. Palautteiden perusteella pajoissa pidettiin tärkeänä palvelumuotoilun menetelmiin tutustumista sekä verkostoitumista muiden ammattilaisten kanssa. Taidepajaryhmiin osallistuneita perheitä kerättiin palautetta erilaisilla menetelmillä ryhmien toiminnan aikana ja päättymisen jälkeen. Taidetoiminnasta tuli hyvää palautetta sekä ryhmien että yksittäisten tapahtumien osalta. Palautteita on kuvattu tarkemmin hankkeen arviointiraportissa sekä Valon talo taidepajaryhmien yhteenvedossa.

7 Horisontaaliset tavoitteet

7.1 Sukupuolten tasa-arvo

	Kyllä	Ei	Perustelu
Hankkeen päätavoite oli sukupuolten tasa-arvon edistäminen	x		Hanketta haettaessa on sukupuolivaikutuksia arvioitu tekemällä toimintaympäristön analyysi olemassa olevien tutkimusten ja tilastojen pohjalta. Tällöin tunnistettiin sukupuolten erilainen asema vanhemmuudessa. Hankkeessa kiinnitettiin huomiota siihen, että erilaisiin työpajoihin ja taidetapahtumiin voi helposti osallistua sekä äidit että isät. Taide- ja kulttuurimenetelmät ovatkin toimineet hyvin tasa-arvoisen kohtaamisen pohjana.
Hankkeessa tehtiin toimintaympäristön analyysi sukupuolinäkökulmasta	x		Hankkeessa on tiedostettu kohderyhmänä olevien ammattilaisten osalta varhaiskasvatus- ja sosiaalialan naisvaltaisuus. Hankkeen toimenpiteisiin, jotka oli suunnattu ammattilaisille, osallistui pääosin naisia alojen sukupuolittuneisuuden vuoksi. Hankkeen toimenpiteissä oli kuitenkin huomioitu valtavirtaistaminen niiltä osin, kun toimenpiteet suunnattiin lapsiperheille ja kohderyhmästä toimenpiteisiin osallistuikin pienten lasten isiä. Taide- ja kulttuurilähtöiset menetelmät ovat tasa-arvoisia ja kaikille lähestyttäviä. Erilaiset osallistumisen muodot edistävät sukupuolten välistä tasa-arvoa palveluihin osallistujina.
Sukupuolinäkökulma huomioitiin hankkeen toiminnassa (valtavirtaistaminen)		x	Hankkeen päätavoite ei ollut sukupuolten tasa-arvon edistäminen vaan hanke keskittyi edistämään heikommassa asemassa olevien lapsiperheiden osallisuutta ja palveluihin ohjautumista.

7.2 Kestävä kehitys

Vaikutuksen kohde	Vaikutusaste		Perustelu
	Välitön vaikutus	Väiläinen vaikutus	
Ekologinen kestävyys			
Luonnonvarojen käytön kestävyys	0	0	
Ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien vähentäminen	0	0	
Kasvillisuus, eliöt ja luonnon monimuotoisuus	0	0	
Pinta- ja pohjavedet, maaperä sekä ilma (ja kasvihuonekaasut)	0	0	
Natura 2000 -ohjelman kohteet	0	0	

Vaikutuksen kohde	Vaikutusaste		Perustelu
	Välitön vaikutus	Väiillinen vaikutus	
Taloudellinen kestävyys			
Materiaalit ja jätteet	2	2	Taidepajoissa hyödynnettiin mahdollisuuksien mukaan kierrätettyjä materiaaleja, kuten kierrätyspöytäliinoja taidetoiminnan pohjana sekä syksyisen luonnon materiaaleja taideteosten materiaaleina. Kaikissa taidepajoissa ei tarvittu erillisiä materiaalihankintoja, esim. sirkus-, musiikkiseikkailu- ja tanssipajat.
Uusiutuvien energialähteiden käyttö	0	0	
Paikallisen elinkeinorakenteen kestävä kehittäminen	0	0	
Aineettomien tuotteiden ja palvelujen kehittäminen	8	8	Hankkeessa on kehitetty lapsiperheiden taidetoiminnan mallit lapsiperhepalveluihin. Konseptia on toteutettu sekä Kymenlaaksossa että Etelä-Karjalassa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat saaneet uudenlaisen kulttuurin ja hyvinvointia edistävän menetelmän käyttöönsä ja näiden osa-alueiden tärkeys ja painoarvo ovat kirkastuneet. Kids Draw-menetelmä on otettu käyttöön kansainvälisen yhteistyökumppanin toimialueella Sungurlaressa. Hankkeessa on kehitetty perheiden profiilikortit sekä posterit ja ammattilaisen ohjeet pilottikohteina olleista toiminnoista. Hankkeessa tuotettiin taidetoiminnan ohjausvideo, joka on lapsiperheiden ja ammattilaisten hyödynnettävissä sekä taidetoiminnan kokemuksiin ja kehittämiseen liittyvä työkirja ammattilaisille. Hankkeessa kehitetyt mallit ovat käytettävissä ja julkisesti jaettu. Socomin osakokonaisuudessa toteutettiin opiskelijayhteistyössä kolme erilaista koulutusmateriaalia hankeverkostossa heränneiden tarpeiden perusteella.
Liikkuminen ja logistiikka	8	5	Kansainvälinen ja kansallinen yhteistyö on toteutettu monipuolisesti erilaisilla digitaalisilla alustoilla. Covid-19 -pandemian vuoksi matkat viimeiseltä vuodelta peruutettiin ja yhteistyö siirrettiin verkossa tapahtuvaksi. Myös alueilla tapahtuva kehittämistyö tapahtui pääosin verkon välityksellä lukuun ottamatta taidetapahtumia.
Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys sekä yhdenvertaisuus			
Hyvinvointi	10	9	Hanke saavutti tavoitteensa kohderyhmän tavoittamisessa ja heidän kanssaan työskentelyssä hyvinvointia ja osallisuutta edistäen. Kohderyhmältä kerättiin palautetta ja niiden perusteella voidaan todeta, että kohderyhmä koki hankkeen toimenpiteet toimiviksi, kiinnostaviksi ja perhe-elämää tukeviksi. Myös ammattilaiset huomasivat yhteistyömallin edistävän palveluihin ohjautumista ja perheiden entistä parempaa kohtaamista. Sekä kehitetyssä vaka-perhetyö-yhteistyömallissa että käyttöönotetussa Lp-menetelmässä kantavana periaatteena on perheen päättävältä ja osallisuus omaa hyvinvointiaan koskeissa asioissa.
Tasa-arvon edistäminen	10	9	Hankkeessa toteutettiin kaikille avoimia osallistumisen paikkoja. Hankkeen aikana kartoitettiin ja tuotettiin tietoa kuntatasoisesti lapsiperhepalveluista, jotka ovat kaikille saatavilla. Taide- ja kulttuurihyvinvoinnin menetelmät toimivat kohderyhmän kanssa tasa-arvoisina toiminnan muotoina.
Yhteiskunnallinen ja kulttuurinen yhdenvertaisuus	10	9	Hankkeessa kulttuurisia menetelmiä vietiin varhaiskasvatuksen palveluihin, jolloin niistä pääsi osallisiksi myös ne, joiden taustalla ei ole kulttuurisia pääomia. Myös ammattilaisten käsitys kulttuurihyvinvoinnista laajeni. Hankkeen aikana huomattiin, että alueen maahanmuuttajaperheiden kanssa on tehtävä kulttuurisensitiivistä työtä ja kertoa palveluista eri tavoin.
Kulttuuriympäristö	0	0	
Ympäristöosaaminen	0	0	

8 Julkisuus, tiedottaminen ja yhteydet muihin hankkeisiin

Hankkeen nimi: VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen
Viranomainen: Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

8.1 Miten hanke näkyi julkisuudessa? Miten hankkeesta tiedotettiin?

Hanke julkaisi omaa uutiskirjettä neljä kertaa, jakelu oli yhteyshenkilöille, yhteistyökumppaneille, sidosryhmille lapsiperheiden palveluissa eri sektoreilla. Lisäksi hankkeen asioista tiedotettiin tarvittaessa Socomin uutiskirjeessä.

Hankkeen alkaessa sovittiin yhteyshenkilöt kunnissa, jotka toimivat tiedonvälittäjinä. Lisäksi hankkeen viestintä oli kohdennettua siten, että toimenpiteisiin kutsuttiin, ja toteutuneista tehtiin yhteenvedot kyseisille kohderyhmille.

Molemmilla osatoteuttajilla oli omat hankekohtaiset nettisivut socom.fi/valo ja xamk.fi/valo. Nettisivuja käytettiin tiedottamisen lisäksi tulosten ja materiaalien jakamiseen. Yhteisen viestintäsuunnitelman mukaan Socom julkaisi Ajankohtaista VALO-hankkeessa-osiossaan tiedotettavia asioita ja Xamk piti koko hankkeen ajan päivitettyä blogia.

Xamkin osatoteutuksessa taidepajaryhmiä mainostettiin pääasiassa eri lapsiperhepalveluissa ammattilaisten kautta, koska tarkoituksena oli tavoittaa perheitä, joilla ei välttämättä ole mahdollisuutta osallistua maksullisten harrastusten tai laadukkaan taidekasvatuksen pariin. Yksittäisiä taidetapahtumia mainostettiin yhteistyökumppaneina olevien organisaatioiden kautta. Haminan, Kotkan ja Taipalsaaren taidetapahtumien osalta lähetettiin mediatiedotteet alueen medioille. Koronapandemia muutti myös tapahtumien markkinointia tilanteen epävarmuuden vuoksi ja niitä päätettiin mainostaa pääasiassa vain yhteistyökumppaneina olevien päiväkotien perheille. Syksyllä 2020 järjestetyistä taidetapahtumista ei lähetetty tämän vuoksi erillisiä mediatiedotteita, kuten oltaisiin tehty normaalitilanteessa. Tämä tehtiin sen vuoksi, että osallistujamäärä pysyi koronaan liittyvien rajoitusten sallimissa rajoissa ja tapahtumissa kyettiin ottamaan kulloinkin voimassa olleet rajoitukset huomioon.

Xamkin osatoteutus vierailu Suomi ry:n tilaisuudessa, jossa keskusteltiin muotoilusaltojen tuomisesta varhaiskasvatukseen. Xamkin osatoteutuksessa tehtiin yhteistyötä Elo & Iloa Kaakkois-Suomeen – Kulttuuritoiminnan kehittäminen Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa – hankkeen kanssa liittyen 10.9.2020 järjestettyyn kulttuurihyvinvoinnin Synergia-webinaariin. Xamkin osatoteutus suunnitteli ja toteutti taidetoiminnan kehittämiseen liittyvän työpajan Socoba-hankkeen Sosiaalisesti kestävä Kymenlaaksoa rakentamassa –webinaarissa 4.11.2020.

Lehtijutut

"Luo oma supersankarisi - Haminan pääkirjastolla järjestetään keskiviikkona lasten sarjakuvatyöpaja." Kymen Sanomat 15.4.2019 (verkkolehti ja painettu lehti)

"Lapset innostuivat sarjakuvien teosta" Reimari 24.4.2019 (verkkolehti ja painettu lehti)

"Keittolounasta ja väriroiskeita" Kotka-Kymin seurakunnan Meijän kesäkeittiö -tilaisuus, Keskiviikko-liite, Kouvolan Sanomat ja Kymen Sanomat 12.6.2019

"Iloa lapsiperheiden arkeen" Ruokolahtelainen 17.9.2020 (painettu lehti)

Artikkelit / julkaisut:

Mäkelä, Tanja. 2019. "Valon talossa kokeiltiin taidejuttuja." READ-verkkolehti, Xamk, 9.12.2019

Mäkelä, Tanja & Ikkonen, Tiina. 2019. "Kulttuurihyvinvointia kannattaa jäljittää". READ-verkkolehti, Xamk, 10.6.2019

Mäkelä, Tanja & Ikkonen, Tiina. 2020. "Järjestä työpäivääsi tyhjäkäyntihetkiä." READ-verkkolehti, Xamk, 29.3.2020

Mäkelä, Tanja & Ikkonen, Tiina. 2020. "Iloa ja valoa taiteista! –VALO-hankkeessa järjestettiin taidekokeiluja lapsiperheiden kanssa." Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen Kulttuurin teema-uutiskirje. 26.11.2020

Ikkonen, Tiina. 2020. "Tarpeet ja toiveet näkyväksi palvelumuotoilun avulla – Perheiden ohjautuminen palveluun ja sisältöjen asiakaslähtöinen kehittäminen Kotkan avoimessa varhaiskasvatuksessa." Artikkelit hankkeen julkaisussa Valoa arkeen. Osallisuutta ja voimavaroja lapsiperheille

Mäkelä, Tanja. 2020. "Iloa ja valoa lapsiperheiden arkeen! Lapsiperheiden taidetoiminnan kokeilut ja kulttuurihyvinvointi Valo-hankkeessa." Artikkelit hankkeen julkaisussa Valoa arkeen. Osallisuutta ja voimavaroja lapsiperheille

Mäkelä, Tanja & Ikkonen Tiina. 2020. Valon pilkahduksia – Pieni kirja taidekokeiluista lapsiperheiden kanssa

Youtube-video:

Lapsiperheiden videotaiderata –Iloa ja valoa taiteen keinoin: video julkaistiin Xamkin Youtube ja Facebook-kanavilla 9.12.2020. Video on saanut yli 600 katselukertaa 14.12. mennessä

Video on tarkoitettu lapsiperheille yhteisen taidetoiminnan järjestämisen vinkeiksi sekä lapsiperhepalveluiden ammattilaisille taidetoiminnan järjestämiseen.

Muut materiaalit:

Lapsiperheiden profiilikortit

Taidetoiminnan juurruttamisprojekteihin liittyvä kooste yhteistyökumppaneille

Opinnäytetyöt (3 kpl)

8.2 Mihin hankkeisiin tai hankekokonaisuuksiin hanke toiminnallisesti tai muuten liittyy ja miten? (Merkitse myös hakemusnumerot tai hankekoodit)

Xamkin osatoteutus vierailu Suomi ry:n tilaisuudessa, jossa keskusteltiin muotoiluisältöjen tuomisesta varhaiskasvatukseen. Xamkin osatoteutuksessa tehtiin yhteistyötä Eloa & Iloa Kaakkois-Suomeen – Kulttuuritoiminnan kehittäminen Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa – hankkeen kanssa liittyen 10.9.2020 järjestettyyn kulttuurihyvinvoinnin Synergia-webinaariin. Xamkin osatoteutus suunnitteli ja toteutti taidetoiminnan kehittämiseen liittyvän työpajan Socoba-hankkeen Sosiaalisesti kestävä Kymenlaakso rakentamassa –webinaarissa 4.11.2020.

Kymenlaakson sosiaalityön koulutus- ja kehittämishanke SOCOBA (S21218) kanssa tehtiin opiskelijayhteistyötä. Kolme sosiaalityön maisterivaiheen opiskelijaa suoritti hankkeessa käytäntö 3-harjoittelujakson ja tuotti hankkeelle kehittämistehtävinä koulutusmateriaaleja. Hankkeessa osallistuttiin myös 11/2020 SOCOBA-loppuseminaariin taidemenetelmätyöpajan vetäjinä.

Socomilla oli VALO-hankkeen kanssa yhtä aikaa käynnissä kansainvälisen yhteistyön Bridging-hanke (S21554), jonka kanssa voitiin keskustella ja jakaa hyviä käytäntöjä kansainväliseen yhteistyöhön liittyen

Lapset puheeksi-koulutusprosessissa tehtiin yhteistyötä Suomen mielenterveys MIELI ry:n Osaava vanhemmuus -hankkeen kanssa mm. yhteisessä kick off-seminaarissa.

LAPE-muutosohjelmaan liittyvän jälkikoordinaation osalta tehtiin yhteistyötä LP-menetelmäprosessin suunnittelussa sekä verkostotyössä. Lisäksi muutosohjelmaan liittyvien Etelä-Karjalan perhekeskusverkoston koordinaattorin kanssa kartoitettiin taidetapahtumiin sopivia kohtaamispaikkoja, ja Perhemetron lapsiperheiden harrastustoimintaan liittyvää sisällöntuotantoa ehdittiin aloittaa. Perhemetron kehittäminen päättyi Eksoten johtoryhmän linjauksesta.

9 Aineiston säilytys

9.1 Missä hankkeen aineisto säilytetään tai arkistoidaan? Yhteyshenkilön yhteystiedot.

Socomin osalta aineisto säilytetään Lappeenrannan toimipisteen arkistossa (Kauppakatu 32 2.krs, 53100 Lappeenranta) tietosuojasäännösten mukaisesti. Yhteyshenkilönä Tuija Kiljunen, tuija.kiljunen@socom.fi.

Xamkin osatoteutuksen aineisto säilytetään sähköisenä Dynasty-asianhallintajärjestelmässä. Kirjanpitoaineisto, osto- ja matkalaskut sekä myyntilaskut arkistoidaan YKSA - järjestelmään. Vastuuhenkilö, Tuula Haapiainen Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy, Patteristonkatu 2, 50100 Mikkeli, tuula.haapiainen(at)xamk.fi, p. 040 842 0585

10 Liitteet ja allekirjoitus

Liitteet

Kotkan avoimen varhaiskasvatuksen haastattelut ja havainnointi-raportti
Valon talo taidepajaryhmät 2019-Yhteenveto osallistujien kokemuksista
Kotkan avoimen varhaiskasvatuksen www-sivujen käytettävyys-raportti
Ohjautumisen ja kehittämisen polku avoimeen varhaiskasvatukseen
Valon pilkahduksia-Pieni kirja taidekokeiluista lapsiperheiden kanssa
Taidetoiminnan juurruttaminen-yhteenveto
Lapsiperheiden videotaiderata, linkki ja tehtävöohjeet
Valon loppuraportti_kohta 4.1 alkuperäinen pitkä versio
Lapsiperheiden profiilikortit-pakka kortit 1-5
Lapsiperheiden profiilikortit-pakka kortit 6-9
Lapsiperheiden profiilikortit-pakka kortit 10-12
Lapsiperheiden profiilikortit-pakka kortit 13-14
Ohjausryhmän pöytäkirja 1/2021 loppuraportista

Tuensaaja vakuuttaa tässä loppuraportissa ja sen taustalomakkeissa antamansa tiedot oikeiksi.

Päiväys ja hakijaorganisaation sähköinen allekirjoitus

22.3.2021 Junnonen Sanna-Riitta Johanna
Toimitusjohtaja

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti

S21444 VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen

Kustannusarvion ja rahoitussuunnitelman toteuma

Kustannukset	Yhteensä €	Rahoitus	Yhteensä €	% nettokustannuksista
1. Palkkakustannukset	220 210,00	Kuntien rahoitus: ulkopuolinen rahoitus	33 230,00	11,03
2. Ostopalvelut	24 217,58	Muu julkinen rahoitus: tuensaajan omarahoitus	33 005,06	10,95
3. Matkakustannukset	5 336,57	Yksityinen rahoitus: tuensaajan omarahoitus	10 581,00	3,51
4. Muut kustannukset	18 584,75	Yhteensä	53 314,51	17,69
5. Flat rate	33 031,50			
Kustannukset yhteensä	301 380,40	Rahoitussuunnitelma yhteensä	77 189,00	
Nettokustannukset yhteensä	301 380,40			
Kustannusarvio yhteensä	308 758,00			